وەزارتی کارو کاروباری کۆمەڵایەتی

ژمارە: ١٩٢٦ لە ٢٠٢٣/٣/١٥

پاڵپشت بە بڕگەی (هەژدەم) ی ماددەی (دووەم) وبەپێی ئەو دەسەڵاتەی کە پێمان دراوە لە برگەی (سێیەم)ی ماددەی (حەوتەم) لە یاسای وەزارەتی کارو کاروباری کۆمەڵایەتی ژمارە (١٢)ی ساڵی ٢٠٠٧ و بڕگەی (ب)ی ماددەی (١٠٥) لە یاسای چاودێری کۆمەڵایەتی ژمارە (١٢٦) ساڵی (١٩٨٠) ، ئەم ڕێنماییەمان دەرکرد :

ڕێنمایی ژمارە (٢)ی ساڵی ٢٠٢٣

ڕێنمایی ماڵی داڵدەدانی ژنانی هەڕەشەلێکراو

بەشی یەکەم

پێناسە وئامانج

ماددەی (١):

مەبەست لەم دەستەواژە و زاراوانەی خوارەوە ماناکانی بەرامبەریانە بۆجێبەجێ کردنی ئەورێنماییە:

یەکەم: هەرێم : هەرێمی کوردستان _عێراق .

دووەم: وەزارەت : وەزارەتی کاروکاروباری کۆمەڵایەتی هەرێم .

سێیەم: ماڵی داڵدەدان : ماڵێکی نهێنی پارێزاوی تایبەتە بۆ لەخۆگرتنی ژنانی هەڕەشە لێکراو بەمەبەستی پاراستن و شیاندن و بەدواداچوونی کێشەکانیان وگەرانەوەیان بۆ کۆمەڵگا و دابین کردنی پێداویستیە سەرەکیەکانی رۆژانە بۆیان .

چوارەم: ژنانی هەرەشەلێکراو : ئەو ژنانەی کە لە خیزانەکانیاندا لەسەر بنەمای رەگەز توندوتیژی بەرامبەریان دەکرێت و مەترسی لەسەر ژیانیان هەیە .

ماددەی (٢): ئامانجەکانی ئەم رێنماییە :

یەکەم: پاراستنی ژنان لە هەر جۆرێك لە جۆرەکانی توندوتیژی خێزانی کە دژیان ئەنجام دەدرێت.

دووەم: دابین کردنی ژیانێکی ئارام بەشێوەیەکی کاتی بۆ ژنانی هەڕەشە لێکراو تا چارەسەرکردنی کێشەکانیان لەرووی کۆمەڵایەتی ویاسایی وگەرانەوەی ئاساییان بۆ ناو کۆمەڵگا .

بەشی دووەم

ماددەی (٣):

یەکەم :

أ. وەزارەت هەڵدەستێت بەکردنەوە و چاودێری وسەرپەرشتی تەواوی ماڵەکانی داڵدەدان لە هەرێم .

ب. ماڵەکانی داڵدەدان دەبەسترێتەوە بە بەرێوەبەرایەتیە گشتیەکانی چاودێری وگەشەپێدانی کۆمەڵایەتی لە پارێزگا وئیدارە سەربەخۆکانی هەرێم .

ج. ماڵی داڵدەدان بەرێوەبەرایەتیەکە کە فەرمانبەرێك بە پلەی بەرێوەبەر ئەرکی بەرێوەبردنی پێ دەسپێردرێت ، شارەزا و لێهاتوو بێت لەو بوارە .

د. بەڕێوەبەرایەتی ماڵی داڵدەدان لە هۆبەکانی (کارگێری ، ژمێریاری ، یاسایی ، توێژەران وخزمەتگوزاری) پێکدێت .

دووەم: سەرجەم فەرمانبەرانی ماڵی داڵدەدان لە ڕەگەزی مێ دەبن .

ماددەی (٤): ماڵی داڵدەدان هەڵدەستێت بەم کارانەی خوارەوە :

یەکەم: وەرگرتنی ژنانی هەڕەشەلێکراو ، پۆلینکردنیان بەپێی جۆری کێشە و ماوەی مانەوە و تەمەن وباری تەندروستیان .

دووەم: دابین کردنی خزمەتگوزاری سەرەتایی وپێداویستیە سەرەکییەکانی ڕۆژانەی سوودمەندان .

سێیەم: دابین کردنی ژینگەیەکی لەبارو تەندروست بۆ سوودمەندانی ماڵی داڵدەدان لە رووی دەروونی وجەستەیی وتەندروستی وکۆمەڵایەتی . .

چوارەم: بەدواداچوونی کێشە کۆمەڵایەتی و یاساییەکان بۆ سوودمەندانی ماڵی داڵدەدان لەدادگا و دامەزراوە حکومیەکان لە چوارچێوەی یاسا و ڕێنماییەکان .

پێنجەم: پێشکەشکردنی خزمەتگوزاری چاودێری پاشینە بۆ سوودمەندانی ماڵی داڵدەدان بە هەماهەنگی لەگەڵ بەڕێوەبەرایەتی گشتی بەرەنگاربوونەوەی توندوتیژی خێزانی وڕێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی کە لە (٦) شەش مانگ کەمتر نەبێت .

شەشەم: پاراستن و شیاندن و دابینکردنی خزمەتگوزاری بۆیان و ڕەخساندنی هەلی کاری پێویست بۆ سوودمەندانی دوای گەرانەوەیان بۆ ناو کۆمەڵگا .

حەفتەم: کردنەوەی خول وسیمینارو وۆرکشۆپ بۆ کارمەند وسوودمەندانی ماڵی دالدەدان .

ماددەی (٥):

منداڵەکانی سوودمەندانی ماڵی داڵدەدان تا تەمەنی **(٦)** شەش ساڵی بۆیان هەیە لەگەڵ دایکیان بمێننەوە ، دوای گەیشتن بەو تەمەنە ڕەوانەی خانەی منداڵان دەکرێن ، بەڵام بە بوونی خزمێکی پلە یەك وەیان دوو کە سەرپەرشتی بکات دوای وەرگرتنی ڕەزامەندی دایکی دەدرێت بەو ، لە هەموو بارەکان ماڵی داڵدەدان بەرپرسە لە ڕێکخستنی سەردانی منداڵ بۆ لای دایکی کە نابێت لە هەفتەیەکدا یەك جار کەمتر بێت .

ماددەی (٦):

یەکەم: لیژنەیەك لە ماڵی داڵدەدان پێکدەهێندرێت بەسەرۆکایەتی بەڕێوەبەر و ئەندامیەتی توێژەرێکی کۆمەڵایەتی وەیان دەروونی و یاساییەك ، بۆ وەرگرتن و دەرچوونی سوودمەندانی ماڵەکانی داڵدەدان .

دووەم: لیژنە هەماهەنگی پێویست لەگەڵ دادگاکانی هەرێمدا دەکات لە کاتی وەرنەگرتنی کەیسێك کەلەلایەن دادگاوە بەبێ بوونی مەرجی سوودمەندبوون ڕەوانەی ماڵی داڵدەدان کراوە .

بەشی چوارەم

مەرجی وەرگرتن و چوونە دەرەوەی سوودمەندان

ماددەی (٧):

یەکەم: مەرجەکانی وەرگرتن:

أ. دەبێت ئەو ژنانە هەرەشەلێکراو بن ، دووچاری کێشەی کۆمەڵایەتی و یان یاسایی هاتبن .

ب. نەخۆش نەبن بە یەکێك لە نەخۆشیە گوازراوەکان یان دەروونیەکان .

ج. دەبێت پشکنینی پزیشکی بکرێت بەر لە وەرگرتنیان .

دووەم : مەرجەکانی دەرچوون :

أ. کۆتایی بە کێشەکەی هاتبێت لە ڕووی کۆمەڵایەتی و یاسایی یەوە .

ب. لەسەر داوای سوودمەند خۆی (بە نوسراوی) بە مەرجێك تەمەنی لە **(١٨)** ساڵ کەمتر نەبێت وبە ڕەزامەندی لیژنەی ئاماژەپێکراو لە ماددەی **(٦)**، وئەگەر تەمەنی کەمتر بوو لە **(١٨)** ساڵی پێویستی بە بڕیاری دادگایە .

سێیەم: نابێت بە هۆکاری بێ لانەیی ونەبوونی جێگا کەیس وەربگیرێت ، بۆ چارەسەرکردنی ئەمەش هەماهەنگی پێویست بکرێت بۆ دابینکردنی شوێنی حەوانەوە بۆیان

چوارەم: کەیسی قوربانیانی بازرگانی بە مرۆڤ پاش مانەوەی چەند ڕۆژێك لە ماڵەکان ئەگەر زانرا مانەوەی زیانی هەیە بۆ حالەتەکانی تر ، لیژنەی وەرگرتن ودەرچوون لە ماڵەکان پەیوەندی دەکات بەو لایەنەی کە هێناویەتی بۆ دۆزینەوەی ریگا چارەیەك .

ماددەی (٨):

یەکەم: دەبێت ئەو کارمەندانەی کە لە ماڵی داڵدەدان کاردەکەن بەڵێننامە پڕبکەنەوە بە پاراستنی نهێنی کەیس و نهێنیەکانی ماڵی داڵدەدان .

دووەم: پێویستە سودمەندان پابەندبن بە ڕێنماییەکانی ناو ماڵی داڵدەدان و بە پێچەوانەوە ڕێککاری جێگرەوەیان بەرامبەریان دەگیرێتە بەر .

ماددەی (٩):

بنکەیەکی تەندروستی سەرەتایی ئەرکی پشکنین وچارەسەری تەندروستی سوودمەندانی ماڵی داڵدەدان دەگرێتە ئەستۆی و لەلایەن وەزارەتی تەندروستی بە هەماهەنگی وەزارەت کارمەندی پێویست وخزمەتگوزاریە تەندروستییەکانی بۆ دابین دەکرێت .

ماددەی (١٠): وەزارەت :

یەکەم: بە هەماهەنگی لەگەڵ ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی خزمەتگوزاری بۆ ماڵەکانی داڵدەدان لەگشت بوارەکان پێشکەش دەکات.

دووەم: لەگەڵ ڕێکخراوەکانی ناوخۆیی ونێودەوڵەتی خولی تایبەت بەچۆنیەتی مامەڵەکردن لەگەڵ کەیسەکان وپاراستنی نهێنیەکانیماڵی داڵدەدان ئەنجام دەدات بۆ هەموو ئەو کارمەندانەی کار لەگەڵ کێشەی توندوتیژیدا دەکەن .

ماددەی (١١):

یەکەم: ماڵی داڵدەدان مانگانە راپۆرتی سەرجەم کارو چالاکیەکانی بەرزدەکاتەوە بۆ بەرێوەبەرایەتی گشتی چاودێری وگەشەپێدانی کۆمەلایەتی .

دووەم: هۆبەی توێژینەوە لە ماڵی داڵدەدان ، تۆماری نهێنی پێویستیان دەبێت بۆ تۆمارکردنی لایەنی دەروونی وکۆمەلایەتی ، رۆژانە بۆ ئەو سوودمەندانەی کە سەرپەرشتیان دەکەن .

سێیەم: لەبەر پێویستی ماڵی داڵدەدان بە سەرپەرشتی بەردەوام ، دوای دەوامی فەرمیش ، بۆ ئەم مەبەستە ، شەوانە نابێت لە دوو چاودێر کەمتر ئەم ئەرکەیان پی بسپێردرێت .

ماددەی (١٢):

یەکەم: ماڵی داڵدەدان هەماهەنگی پێویست دەکات لەگەڵ دادگا لەکاتی ناردنی کەیسێك مەرجەکانی سوودمەندبوونی تیا نەبێت .

ماددەی (١٣):

بنەماکانی هاتوو لە میکانیزمی کارکردن لە ماڵەکانی داڵدەدان بەشێکن لەبنەماکانی ئەم رێنماییە بەمەرجێك ناکۆك نەبونیان .

ماددەی (١٤):

وەزارەت لە راپەراندنی ئەرکەکانیدا هەماهەنگی پێویست دەکات لەگەڵ فەرمانگەکانی پەیوەندیدار ودادگاکانی هەرێم و رێکخراوەکانی ناوخۆیی و نێودەوڵەتی .

ماددەی (١٥):

رێنمایی ژمارە (٢)ی ساڵی ٢٠١٤ تایبەت بە ماڵی داڵدەدانی ژنانی هەرەشەلێکراو بە دەرچوونی ئەو رێنماییە هەڵدەوەشێتەوە .

ماددەی (١٦):

ئەم رێنماییە لە رۆژی بڵاوکردنەوەی لە ڕۆژنامەی فەرمی (وەقایعی کوردستان) ، جێبەجێ دەکرێت.

کوێستان محمد عبدالله
وەزیری کارو کاروباری کۆمەلایەتی